

Sobirana de Ferrans

Balsareny

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Sector nordoest del terme municipal.
Emplaçament
Alçada: Carretera a Súria (BP-4313), al km. 46 camí direcció est, uns 100 m.
421

Coordenades:

Latitud: 41.87737
Longitud: 1.85141
UTM Est (X): 404693
UTM Nord (Y): 4636799

Classificació

Número de fitxa 08018 - 287
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Modern Contemporani Popular
Segle XII-XX
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: Teulada refeta. A la resta de l'edifici hi falta manteniment, li convindria una restauració-rehabilitació.
Protecció Legal
Tipus de protecció: Inexistent
Observacions protecció: Pla General d'Ordenació Urbana del Municipi de Balsareny (PGOU). Article 133 (protecció de masies). Núm. 28: Subirana.
Data aprovació: dc., 27/11/1991 - 12:00
Número inventari IPA 16251
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat Privada
Titular: 08018A005000030001FA

Fitxes associades:

[Sant Ramon de Sobirana de Ferrans](#)

[El Cortès de Ferrans](#)

[Necròpolis de Collet del Nado](#)

[Les Cases de Navàs](#)

[Les Cases Noves](#)

Autoria de la fitxa Jordi Piñero Subirana

Data de registre de la ds., 19/11/2022 - 10:12

fitxa:

Descripció

Masia de grans dimensions, d'origen medieval, que forma part d'un conjunt de gran interès arquitectònic i històric en el qual hi trobem l'església romànica de Sant Ramon de Sobirana (a llevant), la masia de Sobirana de Ferrans (al centre) i la masia del Cortès (a ponent). Els tres edificis estan adossats i formen un continu constructiu de certa complexitat i força caòtic, ja que entorn de les masies s'hi han anat afegint un bon nombre de coberts que cobreixen en bona part les façanes situades a migdia. A més, el conjunt compta també amb una pallissa independent, situada uns metres al sud junt a una bonica era enrajolada.

La masia de Sobirana consta d'un cos residencial de planta molt irregular, de tres plantes d'alçada i fruit de múltiples fases d'ampliació, difícils de precisar. La casa de Sobirana s'estén en l'eix que va del sudoest al norddest, tot formant un angle recte amb la casa del Cortès, que segueix l'eix nordoest-sudest, de manera que els careners de les respectives teulades queden perpendiculars, formant una mena de L. La façana principal de Sobirana presenta una distribució d'obertures irregular, amb un gran portal dovellat situat a la dreta i dues finestres emmarcades amb pedra picada i ampits motllurats al nivell del primer pis. Queden rastres d'una altra finestra, ara tapiada, més altres finestretes menors. Així mateix, al nivell de les golfes, que sembla recrescut, hi trobem un tipus de finestres balconeres emmarcades amb maó i amb baranes de fusta que són pròpies ja del segle XIX. El parament és també força irregular i amb diverses refeccions, però la part baixa tendeix a ser de major qualitat, en forma de petits carreus més o menys escairats i disposats en filades. Es conserven clapes de l'arrebossat tradicional de calç.

Per llevant trobem un cos més baix, també residencial, que s'adossa a l'església. Té una gran cisterna amb terrassa i un magnífic pou de planta circular que queda adossat a l'exterior i que dóna singularitat a aquesta part davantera. En aquest sector la casa queda tancada per un petit barri o pati amb alguns coberts. A la part posterior trobem altres cossos adossats, també de caràcter residencial.

Observacions:

En una finestra de la façana davantera hi ha una inscripció difícil de llegir i una creu circumscrita en una circumferència.

Inscripció a la llinda de la pallissa: 1861.

Història

En un turó que s'aixeca uns 400 m a l'est de Sobirana s'hi ha identificat una petita necròpolis possiblement d'època visigòtica (Collet del Nado), en la qual s'hi va trobar una sivella corresponent a aquest període. Això suggereix que els masos i l'església de Sobirana podrien tenir un precedent en una hipotètica vil·la de tradició romano-visigòtica.

De fet, la Vall de Ferrans devia ser el primer territori repoblat del terme del castell de Balsareny, entorn del segle X. L'indret de la Vall de Ferrans és documentat des de l'any 966 i 967. Amb anterioritat al 966 devia habitar-hi un tal Ferran (un nom d'origen germànic), que no ha estat documentat però que hauria donat nom a la vall. En aquesta època ja consta que hi havia més d'una casa.

El topònim Sobirana prové del mas i no apareix fins al segle XIV. L'església que hi havia en aquesta vall ja consta l'any 1154 en les primeres llistes del bisbat de Vic, amb categoria de parròquia però sense especificar-ne l'advocació. De fet, es desconeix quina era la seva advocació primitiva, tot i que hi ha una tradició que diu que era dedicada a Santa Maria, però no se'n té cap prova. Al segle XIV ja consta amb l'advocació de sant Domènec. El 1311 com a "Sen Digmenge de Ferrans", i el 1398 amb la mateixa dedicació llatinitzada: Sancti Dominici de Ferrans. Tanmateix, aquesta advocació no podia ser l'antiga, ja que sant Domènec de Guzmán fou canonitzat el 1221.

Pel que fa al mas Sobirana, apareix en una relació de masos de l'any 1368 sota el nom genèric de Cases de Ferrans. En aquesta llista també hi consta el mas Mercader, actualment el Cortès. Més tard, l'adjectiu Sobirana al·ludeix a la seva situació en un promontori elevat i en relació a una altra casa, jussana, que no està documentada.

En època gòtica, tal vegada al segle XIII, l'església va ser allargada amb la construcció d'un cos a ponent coronat amb una torre. Al final del segle XIV, segurament a causa de la davallada de població provocada per la pesta negra, va perdre la categoria de parròquia i passà a ser sufragània de la parroquial de Balsareny. El nom modern de l'església és Sant Ramon de Sobirana. No se sap des de quan va adquirir aquesta advocació, però devia ser en època força moderna. L'església també havia tingut la dedicació de sant Joan (Carreté, 2010: 134).

Retornant al mas de Sobirana, en el fogatge de 1515 hi consta Francesc Subirana, i en el de 1553 Joan Sobirana. Ja al segle XVIII, en el cadastre de 1775 Joan Sobirana pagava 185 rals i 13 diners pel mas, que tenia 9 jornals i mig de sembra, 2/24 d'hort, 6 entre vinya i mallol de segon any, 60 de bosc i 46 de pastura. La casa es devia ampliar sobretot als segles XVII i XVIII, quan també es devia bastir el cos adossat a llevant que connecta amb l'església. De fet, església i masia van acabar totalment units, fins al punt que, en algun moment, l'església va esdevenir una dependència de treball i al presbiteri de la nau principal s'hi va construir una tina que tancava l'absis.

El 1849 l'església juntament amb el mas Sobirana va passar a ser propietat de la comunitat de Canonges de la Seu de Manresa. L'heretat ja era força gran, i en aquesta època els canonges van adquirir també altres cases situades al sector de llevant, com les Cases Noves i les Cases de Navàs; d'aquesta manera les terres de l'heretat arribaven fins al nucli urbà de Navàs. A partir d'aquest moment el mas Sobirana va quedar a càrrec de masovers. A la segona meitat del segle XX ho eren la família Serra, de Balsareny, i des dels volts de 1970 hi viu un llogater.

A la dècada de 1970 els canonges de Manresa van promoure la restauració de l'església. Els treballs van consistir en suprimir la tina interior i altres afegitons, refer les cobertes i els paraments de la façana i finestres i construir un nou paviment. El 7 d'octubre de 1979 l'església fou beneïda i restablerta al culte sota la suposada advocació primitiva de Santa Maria. Igual que la resta d'esglésies de Balsareny, l'any 1957 va deixar de dependre del bisbat de Vic per passar al de Solsona.

Bibliografia

AUTORS DIVERSOS (1984). "Sant Ramon de Sobirana de Ferrans (Balsareny)", *Catalunya Romànica*, vol. XI "El Bages", Barcelona, Fundació Enciclopèdia Catalana, p. 120-123.

AUTORS DIVERSOS (1978-79). *Història de Balsareny*. Grup d'Estudis Locals (G.E.L.). Treball inèdit al fons de la Biblioteca Popular de Balsareny.

CARRETÉ PARERA, Ramon (2010). *Noms de lloc, de casa i de persona de Balsareny*. Institut Cartogràfic de Catalunya, Barcelona, p. 111, 134-135.

FERNÁNDEZ, Jordi (1974). *Balsareny, guia turística*.

SERRA SALA, Joan. M. (1988). "Balsareny", *Història del Bages*, vol. 1. Parcir Edicions Selectes, Manresa, 153.

SERRA SALA, Joan M.; CARRETÉ PARERA, Ramon (2005). *Balsareny, ahir i avui*. Ajuntament de Balsareny, p. 131, 134.

SITJES MOLINS, Xavier (1972-74). "Esglésies romàniques singulars al Bages", *Ausa*, vol. VII, Vic, p. 142-149.

SITJES MOLINS, Xavier (1986). *Esglésies romàniques de Bages, Berguedà i Cardener*. Llibreria Sobrerroca, Manresa, p. 206.

